

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยการดำเนินการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 2 ผู้วิจัยขอแนะนำและสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5.2 สมมุติฐานการวิจัย
- 5.3 วิธีการดำเนินการวิจัย
- 5.4 สรุปผลการวิจัย
- 5.5 อภิปรายผล
- 5.6 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 2

5.1.2 เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 2

5.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 2

5.2 สมมุติฐานการวิจัย

5.2.1 ปัจจัยการดำเนินการของผู้บริหารด้านการปฏิบัติหน้าที่ ปัจจัยสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

5.2.2 ปัจจัยการดำเนินการของผู้บริหารด้านการปฏิบัติหน้าที่ ปัจจัยสนับสนุนทางสังคม สามารถพยากรณ์คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

5.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

5.3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2551 เทียบจากตาราง Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ประชากร จำนวน 173 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 120 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

5.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นแบบสอบถามรวม 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเลือกตอบ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคม ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

5.3.3 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนต่อไปนี้

1) บันทึกเสนอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2) นำหนังสือเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ลงนามในหนังสือส่งผู้บริหารที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลต่อไป

3) การส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยส่งด้วยตนเองเฉพาะสถานศึกษาที่อยู่บริเวณใกล้เคียง และสถานศึกษาที่อยู่ไกลนั้นผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ โดยส่งซองพร้อม

ปิดแสดมบ่จำหน่ายของถึงผู้วิจัย เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดส่งแบบสอบถามที่ตอบแล้วส่งคืนให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ด้วยเช่นกัน

4) การรวบรวมแบบสอบถาม ผู้วิจัยเดินทางไปรวบรวมด้วยตัวเอง เฉพาะสถานศึกษาที่อยู่บริเวณใกล้เคียง และรอรับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ภายหลังจากส่งแบบสอบถามไปแล้ว 2 สัปดาห์

5) หากยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยติดตามนัดมารับแบบสอบถามกลับอีกใน 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 120 ฉบับ ได้คืนมา 120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคมกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์สมการพยากรณ์ของ ปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2

5.4 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละโวทัย เขต 2 เป็นเพศชาย 111 คน คิดเป็นร้อยละ 92.50 และเป็นเพศหญิง 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี 27 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 77.50 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่น้อยจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่มากจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 67.50

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการดำเนินงานด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมากและรายชื่อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก 10 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 5 ข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ความภาคภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน โรงเรียนมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร และความสะดวกในการคมนาคมและการเดินทางไปปฏิบัติงาน

ส่วนปัจจัยการดำเนินงานด้านการสนับสนุนทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 ด้านสังคมโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ครอบครัวสนับสนุนให้กำลังใจในการปฏิบัติงานสายการบังคับบัญชาของโรงเรียนถูกต้อง เหมาะสม และมีบรรยากาศเป็นมิตรระหว่างเพื่อนร่วมงาน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ คุณลักษณะผู้นำด้านกายภาพ คุณลักษณะผู้นำด้านสังคม และคุณลักษณะผู้นำด้านลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน

คุณลักษณะของผู้นำด้านกายภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารทำงานต่อเนื่องกันได้เป็นเวลานาน ๆ โดยไม่แสดงความท้อถอย หรือหมดกำลังใจ ผู้บริหารปรับตัวได้สอดคล้องกับการงานหน้าที่ และผู้บริหารมีสุขภาพกายเป็นปกติ การเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การนั่ง ยืน เดิน แล้วยกของ

คุณลักษณะของผู้นำด้านภูมิหลังส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ครอบครัวผู้บริหารสนับสนุนให้ทุ่มเทกับการทำงานได้อย่างเต็มที่ ผู้บริหาร มีการเข้ารับการอบรม สัมมนา ประชุมวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และผู้บริหาร มีความรู้ด้านการบริหารการศึกษา

คุณลักษณะของผู้นำด้านสติปัญญาและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากยกเว้น ผู้บริหารยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเป้าหมายอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ

ผู้บริหารยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเป้าหมายผู้บริหารยกย่องชมเชยผู้ร่วมงานที่ปฏิบัติงานดี และมีความสามารถ และผู้บริหารมีผลงานทางวิชาการ อาทิ เขียนบทความตำรา งานวิจัย

คุณลักษณะของผู้นำด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารปฏิบัติงานโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวผู้บริหารมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และผู้บริหารมีความเป็นมิตร ยิ้มแย้ม แจ่มใส ตลอดเวลา

คุณลักษณะของผู้นำด้านลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย ผู้บริหารมอบหมายงาน โดยยึดคุณหลักการ และความรู้ความสามารถของบุคคล และผู้บริหารกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาอุปสรรค

คุณลักษณะของผู้นำด้านสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ให้แก่ผู้ร่วมงานผู้บริหารมีอัธยาศัยดีแก่บุคคลทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติ และผู้บริหารบริหารงานยึดหลักการเหตุผลและพันธกิจขององค์กร

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคมกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

ปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .624$ และ $r = .751$ ตามลำดับ)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์สมการพหุคูณของปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ใช้การวิเคราะห์หาคัดลอกพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์คุณลักษณะของผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 เรียงลำดับจากตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ตัวแปรด้านปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม (X_2) และตัวแปรด้านปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมของทั้ง 4 ตัว เท่ากับ .776 ตัวแปรทั้ง 2 ตัว รวมกันสามารถพยากรณ์คุณลักษณะของผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 ได้ร้อยละ 60.20 และเป็นการทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พบว่าเมื่อนำค่าต่าง ๆ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ได้สมการพยากรณ์ตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 ที่ดีที่สุดในรูปสมการคะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.423 + 0.069 (X_2) \text{ และ ได้สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ } \hat{Z}_y = 0.591Z_{x2}$$

จากการวิเคราะห์ข้อมูล และนำค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์พบว่า ตัวแปรด้านปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม สามารถพยากรณ์คุณลักษณะของผู้นำของผู้บริหาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 ได้ร้อยละ 60.20 แสดงให้เห็นว่า ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ โดยมีตัวแปรด้านปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวพยากรณ์คุณลักษณะของผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 ที่ดีที่สุด

5.5 อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยการดำเนินการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 ผู้วิจัย อภิปรายประเด็น ดังต่อไปนี้

5.5.1 ปัจจัยการดำเนินการของผู้บริหารสถานศึกษา

1) ปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พะยอม วงศ์สารศรี (2534, หน้า 152) กล่าวว่า ค่าตอบแทนเป็นผลที่ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจเป็นรางวัลทางสังคมที่ทำให้มนุษย์ภาคภูมิใจได้ การยอมรับว่าเป็นคนที่มีคุณค่าทางสังคม และเป็นสิ่งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ผลงานมีคุณภาพหรือดีเยี่ยม ซึ่งค่าตอบแทนที่เหมาะสม จะมีผลทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในการทำงาน และทำให้ผลงานมีคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ โทมัส

กุลอุดม โภคากุล (2546, หน้า 26) ที่ว่า สิ่งแวดล้อมที่ทำงานที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย หมายถึง สภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ลักษณะของงาน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในหน่วยงาน ได้แก่ รูปแบบการบริหารงานในหน่วยงาน ความสัมพันธ์ของพนักงาน การได้ใช้เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกให้กับงาน รวมทั้งระดับความยากง่าย ความซับซ้อน ของงาน ที่จะเป็นแรงจูงใจในการแก้ปัญหาในการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก ทางด้านอารมณ์ในการปฏิบัติงานของบุคคลและยังสอดคล้อง กับงานวิจัยของ สว่าง จันทุมมี (2544, หน้า 33) ที่ว่า ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล ผู้ปฏิบัติงานควรเพิ่มขีดความสามารถของตนเองในการพัฒนางานที่ได้รับมอบหมาย ควรได้เรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ได้พัฒนาความสามารถและพัฒนาทักษะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่องานในอนาคต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสิทธิภาพของการทำงานเกี่ยวข้องโดยตรงกับรายได้ หรือค่าตอบแทนที่ได้รับ และรวมถึงสภาพแวดล้อม ตลอดจนนโยบายการบริหารงาน และโอกาสความก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความภาคภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบได้กับหัวหน้าสูงสุดขององค์กร และเป็นผู้ที่จะนำองค์กรไปสู่ให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เฮอร์เบอร์ก (Herzberg, 1968, p. 258) กล่าวว่า ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลบรรลุจุดหมายในชีวิต เกิดความสุข เกิดความพึงพอใจในงาน และการดำเนินชีวิต

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ได้รับการจัดสรรงบประมาณและวัสดุ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นโยบายการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอาศัยเกณฑ์โดย ยึดจำนวนนักเรียนเป็นรายหัวและอาจเป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเตตรา เขต 2 ส่วนใหญ่ ประกอบไปด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดสรรงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ

2) ปัจจัยสนับสนุนทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเตตรา เขต 2 ด้านสังคมโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ครอบครัวสนับสนุนให้กำลังใจในการปฏิบัติงานสายการบังคับบัญชาของโรงเรียนถูกต้อง เหมาะสม และมีบรรยากาศเป็นมิตรระหว่างเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ ทอยส์ท์ (Thoist, 1986, p. 419) ที่ กล่าวถึงการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่งาน โดยเฉพาะการสนับสนุนทางด้านสังคมในด้านครอบครัวที่สนับสนุนและให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

5.5.2 คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) คุณลักษณะของผู้นำด้านกายภาพ เฉลี่ยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพรรดิ วัฒนา (2538, หน้า 127–139) ทำการวิจัยเพื่อสืบค้นหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ในทศวรรษหน้า (คริสต์ศักราช 1995–2005) โดยศึกษาคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะทางการบริหาร และด้านวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ เป็นด้านที่ศึกษานิเทศก์และผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นด้วยกับคุณวุฒิเป็นลำดับแรก คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ เป็นคนทันสมัย เป็นคนมีเกียรติ นับถือเป็นนักประชาธิปไตย เป็นคนเสียสละ มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความเป็นมิตร มีความจริงใจ เป็นคนหนักแน่น มีหลักการและเหตุผลเป็นคนยอมรับการเปลี่ยนแปลง เป็นคนสุภาพอ่อนโยน มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี เป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง เป็นผู้มีความมั่นใจสูง และเป็นตัวของตัวเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนธ์ ไพลดำ (2537, หน้า 73–75) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยที่ผู้บริหารมีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ดีเข้ากับสังคมและชุมชนได้ดี มีน้ำใจไมตรี และให้ความอบอุ่นกับผู้ใต้บังคับบัญชา และมีสุขภาพจิตดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณลักษณะทางกายเป็นผู้ที่สิ่งแรกที่ทำให้ผู้อื่นมองเห็น รับรู้และประเมินความเป็นผู้นำของผู้บริหาร จึงควรให้ความสำคัญในการสร้างและพัฒนาคุณลักษณะด้านกายภาพเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น

2) คุณลักษณะของผู้นำด้านภูมิหลังส่วนบุคคลของผู้บริหาร โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิจิต บัวแดง (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามเกณฑ์มาตรฐานศึกษานิเทศก์ พ.ศ. 2540 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษาที่ 12 พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาท ปัจจัยค่าจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์กันทางบวก กับการปฏิบัติหน้าที่ตามเกณฑ์มาตรฐานศึกษานิเทศก์ พ.ศ.2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีปัจจัยด้านครอบครัวของผู้บริหารเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่คอยจูงใจและส่งเสริมให้ผู้บริหารปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

3) คุณลักษณะของผู้นำด้านสติปัญญาและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพรรดิ วัฒนา (2538, หน้า 127-139) ทำการวิจัยเพื่อสืบค้นหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ในทศวรรษหน้า (คริสต์ศักราช 1995-2005) โดยศึกษาคุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหาร ได้แก่ ทักษะในการแสวงหาข้อมูลและความรู้ใหม่ ๆ ความสามารถในการมองการณ์ไกล ทักษะในการนำเครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการดำเนินงานให้มีข้อมูลใช้ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการแก้ปัญหาและจัดข้อขัดแย้ง ทักษะในการประสานงาน ทักษะในการใช้ภาษาไทย ทักษะในเชิงคิดริเริ่มพัฒนางานและปรับปรุงงาน ทักษะในการคิดสังเคราะห์ ทักษะในการประชาสัมพันธ์วิธีและสามารถหาทางที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ความสามารถในการส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการวางแผนยุทธศาสตร์ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ประสบความสำเร็จได้ ทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษและ ทักษะในการใช้ภาษาถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารต้องมีผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดองค์กร ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา และประสานประโยชน์ให้กับองค์กรได้เป็นอย่างดี

4) คุณลักษณะของผู้นำด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายชื่ออยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนธ์ ไพศาคา (2537, หน้า 73-75) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนระมองครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี โดยทำการศึกษาคูณลักษณะ 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลิกภาพ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ผู้บริหารมีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ดีเข้ากับสังคมและชุมชนได้ดี มีน้ำใจไมตรี และให้ความอบอุ่นกับผู้ได้บังคับบัญชา และมีสุขภาพจิตดี และยังสอดคล้องกับ จักรพรรดิ วัฒนา (2538, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์ในทศวรรษหน้า (คริสต์ศักราช 1995-2005) ที่พบว่า คุณลักษณะบุคลิกภาพของศึกษานิเทศก์จังหวัด ซึ่งเป็นผู้นำทางการศึกษาของระดับจังหวัด ควรมีความทันสมัย มีเกียรติ น่าเชื่อถือ ความเป็นนักประชาธิปไตย ความเป็นคนเสียสละ ความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นมิตร มีความจริงใจ ความเป็นคนหนักแน่น มีหลักการ และเหตุผล ความเป็นคนยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความเป็นคนสุภาพอ่อนโยน มีความยืดหยุ่น และปรับตัวได้ดี ความเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง ความเป็นผู้มีความมั่นใจสูง และเป็นตัวของตัวเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

ผู้บริหารการศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ตามหลักการจัดการศึกษามาตราที่ 8(2) แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2546 (หน้า 6) ที่ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับมาตราที่ 34, 35 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่สถานศึกษาต้องมีคณะกรรมการประจำ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยกรรมการ โดยตำแหน่งจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ โดยสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ ฯลฯ จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ของผู้บริหารจำเป็นต้องติดต่อกับสังคมกับบุคคลทุกระดับ จำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม จึงจะสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไปได้

5) คุณลักษณะของผู้นำด้านลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนธ์ ไพลดำ (2537, หน้า 73-75) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี โดยทำการศึกษาคูณลักษณะ 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสามารถในการบริหาร ทั้งครูและ กรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการ แก้ปัญหาสูง มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้ที่ตัดสินใจและสามารถแก้ไขปัญหา รวมทั้ง การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับผู้ร่วมงานซึ่งต้องมีหลักเกณฑ์ และมีความเป็นประชาธิปไตย ตลอดจนผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่แสวงหาความรู้และมีเทคนิคในการบริหารงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้ก้าวหน้า

6) คุณลักษณะของผู้นำด้านสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพรรดิ วัฒนา (2538, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า (คริสต์ศักราช 1995-2005) ที่พบว่า คุณลักษณะผู้นำด้านภาวะผู้นำ ของศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า ควรมีความสามารถในการตัดสินใจ ความเป็นผู้มีบารมี ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการจูงใจคน ความสามารถในการสร้างและพัฒนาทีมงาน ความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา สามารถแสวงหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถปฏิบัติงาน ความสามารถในการกระจายอำนาจและ มอบหมายงาน ความสามารถในการแสดงบทบาทผู้นำตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม และความสามารถ

ในการชี้นำและแนะแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะผู้นำที่ผู้บริหารการศึกษาพึงมี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารเป็นบุคคลที่ต้องปฏิบัติงานร่วมกับคนอื่นอยู่เสมอ ซึ่งต้องมีทักษะและการความมีมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งการมีทักษะและวิธีการจูงใจคน และแสวงหาความร่วมมือและการสร้างทีมงาน จากเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนทางสังคมกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจะเชิงตราเขต 2 พบว่า

ปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมสัมพันธ์ทางบวกกับ คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .624$ และ $r = .751$) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิจิต บัวแดง (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามเกณฑ์มาตรฐานศึกษานิเทศก์ พ.ศ. 2540 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษาที่ 12 พบว่า ปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติหน้าที่ และปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ตามเกณฑ์มาตรฐานศึกษานิเทศก์ พ.ศ.2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งได้แก่ รายได้ สภาพแวดล้อมของงาน นโยบาย การบริหารงาน และความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว ชุมชน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อโดยตรงต่อ คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งวิจักขณ์ หวังมวนกลาง (2548, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของวิทยาลัย สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.5.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตราเขต 2 พบว่า

ตัวแปรด้านปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม สามารถพยากรณ์คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงตรา เขต 2 ได้ร้อยละ 60.20 สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งวิจักขณ์ หวังมวนกลาง (2548, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของ วิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ

มนุษย์สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 40.70 ($R^2 = .407$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งได้แก่ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว ชุมชน ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 80) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล ใ้การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ สังคม วัตถุ สิ่งของและข้อมูลข่าวสาร ที่ได้รับจากเพื่อน ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ชุมชนและครอบครัว และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กาเนลเลน และบลานีย์ (Ganellen & Blaney, 1984, p. 56) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นการได้รับความช่วยเหลือ จากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากการทำงาน เช่น ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนและกำลังใจจากครอบครัวของผู้บริหารซึ่งสามารถส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารได้

5.6 ข้อเสนอแนะ

5.6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัย เรื่อง ปัจจัยการดำเนินการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ดังนี้

1) ปัจจัยการดำเนินงานด้านการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การจัดสรรงบประมาณและวัสดุ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงาน เสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอและสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาต่อไป

2) ปัจจัยการดำเนินงานด้านการสนับสนุนทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญและชมเชยผลสำเร็จของงานของท่าน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสรุปผลการดำเนินการในรอบปี รวมทั้งมีนำเสนอและเผยแพร่ผลงานที่ประสบความสำเร็จและสร้างชื่อเสียงให้กับสถานศึกษา ให้กับผู้บังคับบัญชาหรือสาธารณะชนได้รับทราบในผลการปฏิบัติงานในรอบปีของหน่วยงานของท่าน

3) คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านสติปัญญาและความสามารถ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเข้ารับการศึกษาคือ การเข้ารับการอบรม, ตลอดจนการศึกษาหาความรู้ด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ จากแหล่งเรียนรู้ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

5.6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาถึงวิธีการพัฒนาปัจจัยการดำเนินการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ
- 3) ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี